

ความสามารถในการปรับตัวของอาจารย์อุดมศึกษา
ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในรอบ 1 ทศวรรษ (พ.ศ. 2547-2557)¹
Self-Adaptation Ability among Tertiary
Lecturers Amidst Unrest in the Southern Border
Provinces During the Decade of 2004-2014¹

กรุณา แดงสุวรรณ^{2*} สฤณีพงษ์ ลิ้มปิษฐ์ชัย³ และชูชาติ พ่วงสมจิตร³
Karuna Daengsuwan^{2*}, Saritpong Limpisathian³
and Choochat Phuangsomjit³

¹ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช

² นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
นนทบุรี 11000

³ รศ.ดร., สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี 11000

¹ A Part of Ph. D. Dissertation (Educational Administration), Program in Education, Sukhothai
Thammathirat Open University, Nonthaburi, 11000

² Graduate student, Doctor of Philosophy (Educational Administration), Program in
Education, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, 11000

³ Assoc. Prof. Dr., Program in Education, Sukhothai Thammathirat Open University,
Nonthaburi, 11000

* Corresponding author: E-mail address : Saritpong.Lim@stou.ac.th

บทคัดย่อ

หนึ่งทศวรรษของความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ.2547-2557) เป็นโจทย์ท้าทายให้อาจารย์อุดมศึกษาในพื้นที่ที่ต้องทบทวนและปรับตัวการทำงานตามบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้อุดมศึกษาสามารถร่วมแก้วิกฤตของพื้นที่สู่สันติสุขที่ยั่งยืน การวิจัยเชิงบรรยายแบบสหสัมพันธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการปรับตัวและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เป็นสิ่งเร้ากับการปรับตัวของอาจารย์อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างคือ อาจารย์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ปฏิบัติงานก่อนมกราคม 2547 จำนวน 190 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการทดสอบไค-สแควร์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนการปรับตัวอยู่ในระดับมีประสิทธิภาพทั้งการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่โดยรวมและการปรับตัวรายด้าน 2) สัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมงาน สัมพันธ์ภาพกับผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: การปรับตัว อาจารย์ สถาบันอุดมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

One decade of the unrest in the Southern border provinces (2004-2014) has been challenging for tertiary lecturers in this area to review and adapt themselves to doing their work according to their roles and responsibilities corresponding to the situation that has changed in order for tertiary education to be able to help mitigate the crisis leading to sustainable peace. The objective of this descriptive correlation research was to investigate self-adaptation ability among tertiary lecturers in the Southern border provinces. The subjects were 190 lecturers of state universities in the Southern border provinces who began working in the area before January 2004. A questionnaire was used as a data collection instrument and data were analyzed using frequencies distribution,

percentage, mean, standard deviation, Pearson's product moment correlation coefficient and chi-square. The study found that 1) the average of self-adaptation score was at the integrated level of adaptation for overall self-adaptation according to their roles and responsibilities and adaptation in each aspect; 2) relationships with colleagues, and supervisors were associated with the overall self-adaptation according to roles and responsibilities at a statistically significant level of 0.05

Keywords: Self-Adaptation, Lecturers, Tertiary Educational Institutions, Southern Border Provinces

บทนำ

หนึ่งทศวรรษของเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ.2547-2557) มีแนวคิดและสมมติฐานมากมายเกี่ยวกับสาเหตุและคำตอบของปัญหาทั้งในด้านประวัติศาสตร์ การเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ และความแตกต่างทางวัฒนธรรม [1-6] แต่ผู้คนในพื้นที่ยังคงหวาดระแวงต่อกัน และขาดความมั่นใจในความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตประจำวัน [7] สถานการณ์ที่เปราะบางและบรรยากาศอันอ่อนไหวเช่นนี้ เกาะกุมอยู่ในความรู้สึกของผู้คนในพื้นที่ตลอดสิบปีที่ผ่านมา กลุ่มคนมากมายได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง [8] โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มครู/อาจารย์ในสถาบันการศึกษาของรัฐ จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงเพราะลักษณะการทำงานเป็นระบบเปิด จึงได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงได้ง่าย [9] ดังเหตุการณ์เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2549 ที่อาจารย์สาวจากมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ถูกสะเก็ดระเบิดอาคารสหัชชะขณะขับรถยนต์เพื่อไปสอน และมีความรุนแรงที่ลุกลามเข้าไปถึงภายในสถาบันอุดมศึกษาดังเหตุการณ์เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2548 คนร้ายได้ซุกซ่อนระเบิดที่ได้ท้องรถยนต์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาซึ่งจอดอยู่ภายในมหาวิทยาลัย เมื่ออาจารย์มาเปิดประตูรถก็ได้เกิดระเบิดขึ้นทำให้ได้รับบาดเจ็บสาหัส และเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2551 ได้เกิดระเบิดขึ้นภายในห้องปฏิบัติงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏยะลาเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ได้รับบาดเจ็บ นอกจากนี้ยังมีความรุนแรงที่ทำให้หนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานีได้รับ

บาดเจ็บสาหัสและเสียชีวิตอีกหลายราย อุดมศึกษาจึงเป็นเหยื่อของความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้การใช้ชีวิตของอาจารย์ถูกบั่นทอนเกิดความหวาดหวั่นไม่มั่นคงทั้งในด้านส่วนตัว และการทำงาน

หน่วยในการวิเคราะห์หลักของบทความนี้ เน้นไปที่อาจารย์อุดมศึกษาของรัฐ ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลา วิทยาลัยการสาธารณสุข สิรินคร ยะลา สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตยะลา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ก่อนเดือนมกราคม พ.ศ.2547 พันธกิจของอาจารย์นอกจากมีหน้าที่ ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการ และด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมแล้ว หากยังมีบทบาทในการชี้นำสังคมด้วยหลักทางวิชาการที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งเป็นกลไกที่เป็นกลางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้แก่สังคมด้วยวิถีทางแห่งปัญญา พันธกิจของอาจารย์ดังกล่าว ทำให้สถาบันอุดมศึกษากลายเป็นองค์กรของสังคม ด้วยเหตุนี้ เมื่อสังคมเผชิญกับภาวะวิกฤตดังที่เป็นอยู่ กลุ่มคนในสังคมจึงคาดหวังให้สถาบันอุดมศึกษามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่กำลังคุกรุ่นอยู่ในพื้นที่ หากอาจารย์อุดมศึกษาของรัฐไม่สามารถปรับตัวหรือปรับตัวได้น้อย ไม่เพียงพอที่จะสนองตอบต่อสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่สามารถสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งไม่สามารถร่วมแก้วิกฤตของสังคม อุดมศึกษาจะเข้าสู่ภาวะถดถอย [10]

ความเห็นดังกล่าว เป็นโจทย์ที่ท้าทายให้อาจารย์อุดมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ทบทวนตนเอง ทั้งในแง่บทบาทหน้าที่ ศักยภาพ ความรู้ความเข้าใจในบริบทพื้นที่ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น จำเป็นต้องเรียนรู้อะไร และเรียนรู้อย่างไรจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ต้องปรับตัว ปรับวิธีคิดและปรับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่อย่างไร ทั้งในมิติความเป็นสากล (Global) และในมิติเชิงพื้นที่ (Local) ที่ตรงเป้าตรงปัญหา (Relevance) และสะท้อนเอกลักษณ์ของสถาบันที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ เพื่อให้รู้เท่าทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และช่วยหาทางออกให้แก่คน/ชุมชนที่กำลังอยู่ในภาวะยากลำบาก (Suffer) ให้สามารถผ่านพ้นวิกฤต และดำรงอยู่ร่วมกัน (Survive) ได้อย่างสันติสุข ที่ยั่งยืน (Sustain)

คำถามสำคัญของบทความนี้ต้องการหาคำตอบว่า อาจารย์อุดมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถปรับตัวภายใต้สถานการณ์ความรุนแรง ความไม่ปลอดภัย

ความขัดแย้ง และความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ อย่างไร เนื่องจาก การปรับตัวของอาจารย์มีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ [11] การวิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัวของอาจารย์ด้านบทบาทหน้าที่ตามพันธกิจ 4 ด้านของอุดมศึกษา ความรู้ที่ได้จากการศึกษา เช่น สภาพปัญหาและอุปสรรคในการปรับตัวของอาจารย์ท่ามกลางภาวะวิกฤต ความสามารถในการปรับตัวตามมุมมองพันธกิจแต่ละด้าน ความสามารถในการปรับตัวภายใต้สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ไม่ปกติสุข และการสร้างภูมิคุ้มกันให้บุคลากรสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อค้นพบดังกล่าว ไปปรับใช้เพื่อพัฒนาให้เกิดการปรับตัวที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้ มุ่งให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจ อันสะท้อนถึงความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการเป็นที่พึงทางวิชาการแก่สังคม ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

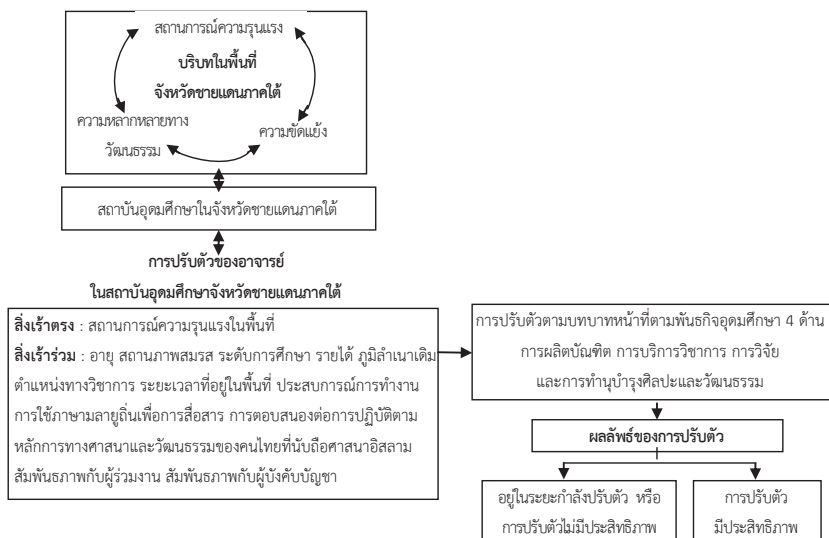
แนวคิด/ทฤษฎีและกรอบแนวคิดการวิจัย

พลวัตการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่ในช่วงวิกฤติต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับบริบทแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม เช่น สถานการณ์ความไม่สงบ ความขัดแย้ง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม มาตรการทางกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐเพื่อคลี่คลาย ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ในพื้นที่เหล่านี้เป็นสิ่งเร้าที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลมากที่สุดที่อาจารย์ต้องเผชิญและนำไปสู่การปรับตัว

อาจารย์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้บังเกิดผลสำเร็จ ด้วยเหตุนี้ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่ปกติขึ้นในพื้นที่ การปรับตัวในการทำหน้าที่ของอาจารย์ท่ามกลางสถานการณ์ดังกล่าวจึงมีความหมายต่อความก้าวหน้าทางการศึกษาของชุมชน สังคม และประเทศชาติ การศึกษาความสามารถในการปรับตัวของอาจารย์อุดมศึกษา ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีระบบที่อธิบายถึงการปรับตัวของบุคคลต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาความสมดุล และใช้แนวคิด/ทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy Adaptation Model) [12] เฉพาะมิติการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ สำหรับอธิบายความสามารถในการปรับตัวของบุคคลเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

การปรับตัวตามแนวคิด/ทฤษฎีระบบ แนวคิดนี้มีสมมติฐานว่า สภาพหรือลักษณะการทำงานของอาจารย์เป็นระบบเปิดที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ย่อมส่งผลกระทบต่ออาจารย์ ซึ่งจำเป็นต้องตอบสนองโดยการปรับตัว สำหรับทฤษฎีการปรับตัวของรอยท์ที่ใช้อธิบายความสามารถในการปรับตัวของบุคคล ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้ในส่วนของการปรับตัวที่เป็นการตอบสนองทางบวกของบุคคลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมภายนอก ทั้งนี้เพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงทางจิตใจและสังคม เป้าหมายของการปรับตัวเป็นไปเพื่อความสำเร็จในการเอาชนะอุปสรรค (Mastery) การปรับตัวที่นำมาประยุกต์ใช้ คือ การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ เป็นการมองพฤติกรรม การตอบสนองและความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการบริการวิชาการ ด้านการวิจัย และด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

แนวคิด/ ทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยนำมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย การปรับตัวของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษา
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบการศึกษา

การศึกษาความสามารถในการปรับตัวของอาจารย์อุดมศึกษาท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงบรรยายแบบสหสัมพันธ์ (Descriptive Correlational Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ อาจารย์ที่ปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก่อนเดือนมกราคม พ.ศ. 2547 ที่อยู่ในตำแหน่งข้าราชการ พนักงาน อาจารย์อัตราจ้าง เป็นอาจารย์ประจำสายวิชาการทั้งในระดับปฏิบัติการและผู้บริหาร จาก 6 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตยะลา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร ยะลา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ จำนวน 414 คน และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน [13] ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 207 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากทุกคณะในแต่ละสถาบัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบประเมินความสามารถในการปรับตัวของอาจารย์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากฐานแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวของรอย [12] ในการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการบริการวิชาการ ด้านการวิจัย และด้านการทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) รายข้อที่ .80 ขึ้นไป และมีความเที่ยง (Reliability) ของแบบประเมินโดยรวมทั้งหมดเท่ากับ .92

เกณฑ์การแปลผล การแปลผลเพื่อตัดสินระดับการปรับตัว 3 ระดับ คือ การปรับตัวมีประสิทธิภาพ (Integrated Level of Adaptation) อยู่ในระยะกำลังปรับตัว (Compensatory Level of Adaptation) และการปรับตัวไม่มีประสิทธิภาพ (Compromised Level of Adaptation) กำหนดเกณฑ์การแปลผลที่คำนึงถึงความเป็นพื้นที่เฉพาะของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์และมีความเสี่ยง การแปลผลการปรับตัวของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาในการทำงานท่ามกลางสถานการณ์ที่ไม่ปกติซึ่งมีความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สิน ได้ใช้ค่าคะแนนจากการตอบคำถามเป็นเกณฑ์ในการแบ่งระดับการปรับตัว ดังนี้

การปรับตัวมีประสิทธิภาพ หมายถึง ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3 คะแนน ขึ้นไป
อยู่ในระยะกำลังปรับตัว หมายถึง ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2-2.99 คะแนน
การปรับตัวไม่มีประสิทธิภาพ หมายถึง ค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 2 คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 207 คน เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้ 190 ฉบับ (ร้อยละ 91.78) เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ (Frequencies Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean)

2. การศึกษาความสามารถในการปรับตัว วิเคราะห์หระดับการปรับตัวโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร วิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square)

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

อาจารย์อุดมศึกษาของรัฐจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส ที่ปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 190 คน พบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่ทำงานที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (ร้อยละ 49.47) รองลงมาตามลำดับ คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (ร้อยละ 25.26) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ (ร้อยละ 10.53) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลา (ร้อยละ 5.79) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร ยะลา (ร้อยละ 5.26) และสถาบันการพลศึกษา ยะลา (ร้อยละ 3.68) คณะที่สังกัดมากที่สุด คือ คณะวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 32.11) รองลงมาตามลำดับ คือ คณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ (ร้อยละ 18.95) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ร้อยละ 16.84) คณะพยาบาลศาสตร์ (ร้อยละ 10.00) คณะวิทยาการจัดการ (ร้อยละ 8.42) สาขาสาธารณสุข (ร้อยละ 5.26) สาขาอิสลามศึกษา (ร้อยละ 2.63) คณะวิทยาการสื่อสาร (ร้อยละ 2.11) คณะเกษตรศาสตร์และคณะวิศวกรรมศาสตร์ (ร้อยละ 1.58 เท่ากัน) และคณะศิลปกรรมศาสตร์ (ร้อยละ 0.53)

นอกจากนี้ยังพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 73.16) ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดระดับปริญญาโท (ร้อยละ 57.37) มีรายได้เพียงพอ (ร้อยละ 95.79) ตำแหน่งทางวิชาการเป็นอาจารย์ (ร้อยละ 54.74) มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ร้อยละ 47.90) ลักษณะส่วนบุคคลด้านอื่นพบว่า อาจารย์อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 47.43 ปี (SD=7.63) มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉลี่ยเท่ากับ 29.31 ปี (SD=13.91) ประสบการณ์การทำงานในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉลี่ย เท่ากับ 19.78 ปี (SD=8.07) ส่วนลักษณะด้านสังคมพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้ภาษามลายูถิ่นเพื่อการสื่อสาร (ร้อยละ 60.53) ไม่มีความขัดแย้งในการตอบสนองต่อการปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาและวัฒนธรรมของคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 60.00) มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน (ร้อยละ 96.31) ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชา (ร้อยละ 95.79)

2. การปรับตัวของอาจารย์อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ของอาจารย์อุดมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการปรับตัวอยู่ในระดับมีประสิทธิภาพทั้งการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่โดยรวมและการปรับตัวรายด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปรับตัวของคะแนนการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ของอาจารย์แยกตามพันธกิจ 4 ด้านและโดยรวม

การปรับตัว	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับการปรับตัว
ด้านการผลิตบัณฑิต	3.66	0.47	มีประสิทธิภาพ
ด้านการวิจัย	3.37	0.58	มีประสิทธิภาพ
ด้านการบริการวิชาการ	3.63	0.72	มีประสิทธิภาพ
ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม	3.99	0.65	มีประสิทธิภาพ
การปรับตัวโดยรวม	3.66	0.49	มีประสิทธิภาพ

จากตารางที่ 1 การปรับตัวที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การปรับตัวด้านการ

ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.65$) ส่วนการปรับตัวที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการปรับตัวด้านการวิจัย ($\bar{X} = 3.37$, $SD = 0.58$)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นที่เป็นสิ่งเร้ากับการปรับตัวของอาจารย์อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และประสบการณ์การทำงานในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่

ผลการทดสอบความสัมพันธ์เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การแปลผลสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ดังนี้ $r = \pm .90$ ถึง ± 1.00 หมายถึง ข้อมูลมีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก $r = \pm .70$ ถึง $\pm .89$ หมายถึง ข้อมูลมีความสัมพันธ์ในระดับสูง $r = \pm .50$ ถึง $\pm .69$ หมายถึง ข้อมูลมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง $r = \pm .30$ ถึง $\pm .49$ หมายถึง ข้อมูลมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ $r = \pm .01$ ถึง $\pm .29$ หมายถึง ข้อมูลมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก [14] พบว่า ตัวแปรทั้ง 3 ตัว ได้แก่ อายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และประสบการณ์การทำงานในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่โดยรวม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัด

ชายแดนภาคใต้ และประสบการณ์ การทำงานในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

การปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ตัวแปรต้น	r _{xy}				
	การผลิตบัณฑิต	การวิจัย	การบริหารวิชาการ	การทำนุบำรุง ศิลปะ และ วัฒนธรรม	โดยรวม
อายุ	-0.006	-0.058	0.001	0.018	-0.013
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	0.146*	0.031	0.071	0.140	0.116
ประสบการณ์ทำงานในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้	0.037	0.054	0.021	0.049	0.048

*p<0.05

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่เป็นรายพันธกิจพบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับการปรับตัวด้านการผลิตบัณฑิต มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r_{xy} = 0.146$, $p < 0.05$)

2.2 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ภูมิลาเนาเดิม ตำแหน่งทาง วิชาการ การใช้ภาษามลายูถิ่นเพื่อการสื่อสาร การตอบสนองต่อการปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาและวัฒนธรรมของคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามสัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมงาน และสัมพันธ์ภาพกับผู้บังคับบัญชา กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่

ผลการทดสอบความสัมพันธ์พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ สัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมงาน ($\chi^2 = 10.887$, $p > 0.012$) และสัมพันธ์ภาพกับผู้บังคับบัญชา ($\chi^2 = 8.180$, $p > 0.042$) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าอาจารย์อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีสัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมงาน และสัมพันธ์ภาพกับผู้บังคับบัญชาแตกต่างกัน มีการปรับตัวโดยรวมต่างกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้
 ภูมิลำเนาเดิม ตำแหน่งทางวิชาการ การใช้ภาษามลายูถิ่นเพื่อการสื่อสาร
 การตอบสนองต่อการปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาและวัฒนธรรมของคนไทย
 ที่นับถือศาสนาอิสลาม สัมพันธภาพกับผู้ร่วมงาน สัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา
 กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่

ตัวแปร	การปรับตัว		รวม จำนวน (ร้อยละ)	X ²	df	p-value
	กำลังปรับตัว	มีประสิทธิภาพ				
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)				
สถานภาพสมรส						
โสด	9(4.74)	37(19.47)	46(24.21)	5.586	3	0.134
คู่	11(5.79)	128(67.37)	139(73.16)			
หม้าย	0(0.00)	3(1.58)	3(1.58)			
หย่าร้าง/แยกกันอยู่	0(0.00)	2(1.05)	2(1.05)			
รวม	20(10.53)	170(89.47)	190(100.00)			
ระดับการศึกษา						
ปริญญาตรี	0(0.00)	8(4.21)	8(4.21)	1.933	2	0.380
ปริญญาโท	10(5.26)	99(52.11)	109(57.37)			
ปริญญาเอก	10(5.26)	63(33.16)	73(38.42)			
รวม	20(10.53)	170(89.47)	190(100.00)			
รายได้						
รายได้ไม่พอกับ รายจ่าย	1(0.53)	7(3.68)	8(4.21)	0.064	2	.969
รายได้สมดุลกับ รายจ่าย	11(5.79)	91(47.89)	102(53.68)			
รายได้มากกว่า รายจ่าย	8(4.21)	72(37.89)	80(42.11)			
รวม	20(10.53)	170(89.47)	190(100.00)			

ตารางที่ 3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ภูมิภาคเดิม ตำแหน่งทางวิชาการ การใช้ภาษามลายูถิ่นเพื่อการสื่อสาร การตอบสนองต่อการปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาและวัฒนธรรมของคนไทย ที่นับถือศาสนาอิสลาม สัมพันธภาพกับผู้ร่วมงาน สัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ (ต่อ)

ตัวแปร	การปรับตัว		รวม จำนวน (ร้อยละ)	χ ²	df	p-value
	กำลังปรับตัว	มีประสิทธิภาพ				
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)				
ภูมิภาคเดิม						
จังหวัดชายแดนภาคใต้	6(3.16)	85(44.74)	91(47.89)	9.373	5	.095
ภาคใต้นอกเหนือจังหวัดชายแดนภาคใต้	7(3.68)	59(31.05)	66(34.74)			
ภาคกลาง	2(1.05)	14(7.37)	16(8.42)			
ภาคตะวันออก	1(0.53)	1(0.53)	2(1.05)			
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	3(1.58)	7(3.68)	10(5.26)			
ภาคเหนือ	1(0.53)	4(2.11)	5(2.63)			
รวม	20(10.53)	170(89.47)	190(100.00)			
ตำแหน่งทางวิชาการ						
อาจารย์	12(6.32)	92(48.42)	104(54.74)	0.292	2	.864
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	7(3.68)	66(34.74)	73(38.42)			
รองศาสตราจารย์	1(0.53)	12(6.32)	13(6.32)			
รวม	20(10.53)	170(89.47)	190(100.00)			

ตารางที่ 3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ภูมิสำเนาเดิม ตำแหน่งทางวิชาการ การใช้ภาษามลายูถิ่นเพื่อการสื่อสาร การตอบสนองต่อการปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาและวัฒนธรรมของคนไทย ที่นับถือศาสนาอิสลาม สัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมงาน สัมพันธ์ภาพกับผู้บังคับบัญชา กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ (ต่อ)

ตัวแปร	การปรับตัว		รวม จำนวน (ร้อยละ)	X ²	df	p-value
	กำลังปรับตัว	มีประสิทธิภาพ				
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)				

การใช้ภาษามลายูถิ่นเพื่อการสื่อสาร						
ใช้ได้ดี	0(0.00)	16(8.42)	16(8.42)	5.949	2	0.051
ใช้ได้บ้าง	3(1.58)	56(29.47)	59(31.05)			
ไม่สามารถใช้ได้	17(8.95)	98(51.58)	115(60.53)			
รวม	20(10.53)	170(89.47)	190(100.00)			

การตอบสนองต่อการปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาและ วัฒนธรรมของคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม						
ไม่มีความขัดแย้งในทุกสถานการณ์	10(5.26)	104(54.74)	114(60.00)	1.504	2	0.471
มีความขัดแย้งบ่อยครั้ง	2(1.05)	8(4.21)	10(5.26)			
มีความขัดแย้งในใจเป็นบางครั้ง	8(4.21)	58(30.53)	66(34.74)			
รวม	20(10.53)	170(89.47)	190(100.00)			

ตารางที่ 3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ภูมิถิ่นเนาเดิม ตำแหน่งทางวิชาการ การใช้ภาษามลายูถิ่นเพื่อการสื่อสาร การตอบสนองต่อการปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาและวัฒนธรรมของคนไทย ที่นับถือศาสนาอิสลาม สัมพันธภาพกับผู้ร่วมงาน สัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ (ต่อ)

ตัวแปร	การปรับตัว		รวม จำนวน (ร้อยละ)	X ²	df	p-value
	กำลังปรับตัว จำนวน (ร้อยละ)	มีประสิทธิภาพ จำนวน (ร้อยละ)				
สัมพันธภาพกับผู้ร่วมงาน						
ช่วยเหลือพึ่งพา กันและกัน	9(4.74)	121(63.68)	130(68.42)	10.887	3	0.012
มีความสัมพันธ์กัน ดีแต่ต่างคนต่าง ทำงานของตน	8(4.21)	45(23.68)	53(27.89)			
ต่างคนต่างอยู่	2(1.05)	3(1.58)	5(2.63)			
มีปัญหาด้านความ สัมพันธ์	1(0.53)	1(0.53)	2(1.05)			
รวม	20(10.53)	170(89.47)	190(100.00)			
สัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา						
มีความสัมพันธ์ และประสาน ความร่วมมือกัน	10(5.26)	132(69.47)	142(74.74)	8.180	3	0.042
มีความสัมพันธ์กัน ดีแต่ต่างคนต่าง ทำงาน	8(4.21)	32(16.84)	40(21.05)			
ต่างคนต่างอยู่	2(1.05)	5(2.63)	7(3.68)			
มีปัญหาด้านความ สัมพันธ์	20(10.53)	1(0.53)	1(0.53)			
รวม	20(10.53)	170(89.47)	190(100.00)			

จากตารางที่ 3 ยังพบว่าตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ สถานภาพสมรส ($X^2 = 5.586$, $p > 0.134$) ระดับการศึกษา ($X^2 = 1.933$, $p > 0.380$) รายได้ ($X^2 = 0.064$, $p > 0.969$) ภูมิสำเนาเดิม ($X^2 = 9.373$, $p > 0.095$) ตำแหน่งทางวิชาการ ($X^2 = 0.292$, $p > 0.864$) การใช้ภาษามลายูถิ่นเพื่อการสื่อสาร ($X^2 = 5.949$, $p > 0.051$) และการตอบสนองต่อการปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาและวัฒนธรรมของคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ($X^2 = 1.504$, $p > 0.471$) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ภูมิสำเนาเดิม ตำแหน่งทางวิชาการ การใช้ภาษามลายูถิ่นเพื่อการสื่อสาร การตอบสนองต่อการปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาและวัฒนธรรมของคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามแตกต่างกันมีการปรับตัวโดยรวมไม่ต่างกัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การปรับตัวของอาจารย์อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

อาจารย์อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสามารถในการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ในระดับมีประสิทธิภาพ ทั้งการปรับตัวโดยรวมและการปรับตัวรายด้านตามพันธกิจอุดมศึกษา โดยพบว่า มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปรับตัวเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.65$) ด้านการผลิตบัณฑิต ($\bar{X} = 3.66$, $SD = 0.47$) การบริการวิชาการ ($\bar{X} = 3.63$, $SD = 0.72$) การวิจัย ($\bar{X} = 3.37$, $SD = 0.58$)

ผลการศึกษาดังกล่าวอธิบายได้ว่า สถานการณ์ความรุนแรงที่ประทุขึ้นนับจากปี 2547 และยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมาเป็นทศวรรษแห่งความรุนแรงที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้คนในพื้นที่ และทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของบุคลากรด้านการศึกษามีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปจากในอดีตค่อนข้างมาก [15] อย่างไรก็ตาม ได้มีการศึกษาพบว่า บุคลากรในพื้นที่สามารถปรับตัวในการปฏิบัติหน้าที่ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบได้ โดยศึกษาความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่กับการปรับตัวของตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในชายแดนภาคใต้พบว่า ข้าราชการตำรวจในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการปรับตัวโดยรวมและการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์

ด้านบทบาทหน้าที่และด้านการพึ่งพาระหว่างกันในระดับสูง [16] และในการศึกษากับครูในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดยะลาพบว่า มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานโดยรวมในระดับปานกลาง [17] ในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาได้มีศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการส่งเสริมวัฒนธรรมและค่านิยมของเยาวชนในพื้นที่พบว่า สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทดังกล่าวในระดับปานกลางทั้งภาพรวมและรายด้าน [18] ซึ่งแสดงให้เห็นว่า วิธีการทำงานของบุคลากรในพื้นที่ในวิชาชีพต่าง ๆ สามารถดำเนินต่อไปได้โดยมีการปรับตัวท่ามกลางสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง

สำหรับอาจารย์อุดมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสามารถในการปรับตัวในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ในระดับมีประสิทธิภาพ โดยความสามารถในการปรับตัวที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยตามลำดับ คือ การปรับตัวด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการบริการวิชาการ และด้านการวิจัย สำหรับด้านบริการวิชาการและด้านการวิจัยที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการปรับตัวเป็น 2 อันดับสุดท้ายสะท้อนถึงความมั่นใจที่ยังไม่หนักแน่นหรือยังไม่มีรูปแบบที่เหมาะสมในการก้าวออกจากสถาบันสู่พื้นที่ในชุมชน ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากแนวคิดหมู่บ้าน 3 สี คือ การจำแนกหมู่บ้านออกเป็นสีแดง สีเหลือง และสีเขียว พื้นที่สีแดง หมายถึง พื้นที่ที่ไม่ปลอดภัยเลย คือ มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อความรุนแรงสูง ส่วนสีเหลือง เป็นพื้นที่กึ่งปลอดภัยกึ่งไม่ปลอดภัย และพื้นที่สีเขียว มีความปลอดภัยมากที่สุด [19] ทำให้อาจารย์ต้องใช้กลยุทธ์ในการปรับตัวที่ยากกว่าด้านอื่น ๆ ในการลงพื้นที่เพื่อการบริการวิชาการและการวิจัย

เมื่อความสามารถในการปรับตัวขององค์กรเป็นเกณฑ์หนึ่งที่บ่งบอกถึงประสิทธิผลขององค์กร [20] โดยการปรับตัวในระดับองค์กร หมายถึง การที่องค์กรจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอกโดยการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานภายในให้สนองต่อสภาพการณ์ใหม่ ๆ ที่มีผลกระทบต่องค์การ [21] การปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ในระดับมีประสิทธิภาพ จึงสะท้อนถึงประสิทธิผลขององค์กรในการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไป

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นที่เป็นสิ่งเร้ากับการปรับตัวของอาจารย์อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ที่ได้ผลยืนยันตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

โดยพบว่า สัมพันธภาพกับผู้ร่วมงาน และสัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่โดยรวมของอาจารย์อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาการปรับตัวของพยาบาลตำรวจวิชาชีพต่อระบบมาตรฐานคุณภาพโรงพยาบาลตำรวจว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวของพยาบาลตำรวจ คือ สัมพันธภาพระหว่างพยาบาลตำรวจกับเพื่อนร่วมงาน และสัมพันธภาพระหว่างพยาบาลตำรวจกับผู้บังคับบัญชา [22] นอกจากนี้ ยังพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากผู้ร่วมงานสามารถทำนายความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของคนพิการทางการเคลื่อนไหวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [23] และผลการศึกษาในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า ภาวะสุขภาพจิตของครูในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสัมพันธ์ทางลบกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล [24] โดยความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อภาวะสุขภาพจิตครูในทางลบ ดังนั้น อาจารย์อุดมศึกษาที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ทำให้มีความร่วมมือการประสานช่วยเหลือ เอาใจใส่ห่วงใยและเกื้อหนุนกันและกัน อันก่อให้เกิดความรู้สึกรับรองปลอดภัยในการดำรงอยู่ในพื้นที่และนำไปสู่การปรับตัวในการทำงาน

2.2 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ที่ผลการศึกษาที่ไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่า อายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประสบการณ์การทำงานในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งทางวิชาการ ภูมิสำเนา ความสามารถในการใช้ภาษามลายูถิ่นเพื่อการสื่อสาร การตอบสนองต่อการปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาและวัฒนธรรมของคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่โดยรวม ของอาจารย์อุดมศึกษา

2.2.1 อายุ รายได้ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และประสบการณ์การทำงานในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่โดยรวมของอาจารย์อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ อธิบายได้ว่า การวิจัยนี้ศึกษาในกลุ่มอาจารย์ที่ปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ก่อนปีพุทธศักราช 2547 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า อาจารย์มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉลี่ยเท่ากับ 29.31ปี มีประสบการณ์การทำงานในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉลี่ย เท่ากับ 19.78 ปี จึงทำให้ฐาน (Based Line) ของอาจารย์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้เป็นผู้ที่มี

วุฒิภาวะในด้านอายุ และมีประสบการณ์ในพื้นที่และคร่ำหวอดในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้มาเป็นระยะเวลาที่นานพอเข้าใจบริบทในพื้นที่และผ่านการเรียนรู้ในการทำงานในพื้นที่ โดยได้มีการกล่าวถึงอาจารย์ที่ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีว่าเป็นผู้ที่รู้ดีว่าท่ามกลางความรุนแรงในพื้นที่ ยังมีพื้นที่ที่ปลอดภัยอยู่ [25] จึงทำให้ผลการศึกษาในอาจารย์ที่มีพื้นฐานดังกล่าว แม้ว่า จะมีอายุ รายได้ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่อาศัย อยู่ในพื้นที่ และประสบการณ์การทำงานในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ แตกต่างกันจึงมีการปรับตัวไม่ต่างกัน

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ตามภารกิจ 4 ด้านพบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำ กับการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ในภารกิจการผลิตบัณฑิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r_{xy} = 0.146, p < 0.05$) อธิบายได้ว่า การอาศัยอยู่ในพื้นที่ในระยะเวลาที่นานขึ้นทำให้ ได้เรียนรู้และเข้าใจสภาพบริบทต่าง ๆ ในพื้นที่ เข้าใจผู้คนและเข้าใจการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งกว่า จึงสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับมาใช้ในการปรับตัวในภารกิจการผลิต บัณฑิตได้ดีกว่า

2.2.2 ภูมิสำเนาไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่โดยรวม ของอาจารย์อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ อธิบายได้ว่า อาจารย์อุดมศึกษาจังหวัด ชายแดนภาคใต้ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตั้งแต่ก่อนปีพุทธศักราช 2547 ที่เหตุการณ์ความ รุนแรงครั้งใหม่จะประทุขึ้น ได้รับรู้เรื่องราวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นดินแดน แห่งความขัดแย้งและมีความรุนแรงเกิดขึ้นตั้งแต่ในครั้งอดีตมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งได้ผ่าน การเรียนรู้บริบทและวิถีในพื้นที่ การรับรู้ในเงื่อนไขดังกล่าวของพื้นที่และได้ตัดสินใจเข้า มาทำงานในพื้นที่นั้นจนมีประสบการณ์การทำงานในพื้นที่โดยเฉลี่ยเท่ากับ 19.78 ปี ทำให้ อาจารย์ที่มีภูมิสำเนาแตกต่างกันและมีการตอบสนองต่อการปฏิบัติตามหลักการทาง ศาสนาและวัฒนธรรมของคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามแตกต่างกันมีการปรับตัวไม่ แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในกลุ่มครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดยะลา ที่พบว่า ครูที่มีภูมิสำเนาต่างกันมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน [17] และการศึกษากับครูอาสาสมัครศึกษานอกโรงเรียนที่ปฏิบัติงานใน 4 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ได้ผลยืนยันว่า ครูอาสาสมัครที่มีภูมิสำเนาแตกต่างกันมีความคิดเห็น เกี่ยวกับตัวแปรที่มีผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน [26]

2.2.3 ความสามารถในการใช้ภาษามลายูถิ่นเพื่อการสื่อสาร ไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่โดยรวมของอาจารย์อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ อธิบายได้จากผลการศึกษากับครูในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดยะลา พบว่าครูที่มีการใช้ภาษามลายูถิ่นต่างกันมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน [17] ซึ่งนำมาอธิบายกับอาจารย์อุดมศึกษาที่มีความสามารถในการใช้ภาษามลายูถิ่นเพื่อการสื่อสารต่างกันได้ว่าการมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันทำให้ความสามารถในการปรับตัวไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยค้นพบว่า อาจารย์อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสามารถในการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ในระดับมีประสิทธิภาพ ทั้งการปรับตัวโดยรวมและการปรับตัวรายด้านตามพันธกิจอุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม ในความเป็นพื้นที่พิเศษควรมีการจัดการแบบพิเศษโดยกำหนดยุทธศาสตร์เฉพาะของพื้นที่เพื่อส่งเสริมให้อาจารย์อุดมศึกษามีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการวิจัยพบว่า การปรับตัวของอาจารย์อุดมศึกษาด้านการวิจัยมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด จึงควรส่งเสริมการปรับตัวในการทำงานด้านการวิจัยของอาจารย์ ทั้งนี้จากผลการวิจัยที่พบว่า สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ จึงเสนอให้มีการส่งเสริมการปรับตัวด้านการวิจัยที่เน้นการมีสัมพันธภาพระหว่างอาจารย์ โดยการจัดการความรู้ด้านการวิจัยในรูปชุมชนนักปฏิบัติ (CoP : Community of Practice) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning Community) ในสถาบันอุดมศึกษา

3. ผลการวิจัยยืนยันว่า สัมพันธภาพกับผู้ร่วมงาน และสัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่โดยรวมของอาจารย์อุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า อาจารย์อุดมศึกษาที่มีสัมพันธภาพที่ช่วยเหลือพึ่งพากันกับผู้ร่วมงาน และมีความสัมพันธ์อันดีและประสานความร่วมมือกันกับผู้บังคับบัญชาเป็นกลุ่มที่สามารถปรับตัวได้ดี ดังนั้นผู้บริหารอุดมศึกษาควรให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในองค์กร เช่น การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ทำให้บุคลากรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การกำหนดกลยุทธ์ที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีความยึดมั่นผูกพันกัน การปรับโครงสร้างองค์กรที่มุ่งให้เกิดการประสานความร่วมมือกัน

ในการทำงาน การสร้างองค์กรรอุปนัยควบคู่กับการทำงานแบบรูปนัย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] ชุติพร วิรุณหะ. (2549). เรียนรู้ประวัติศาสตร์ 3 จังหวัดภาคใต้. ใน **ความรู้และความไม่รู้ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้**. 15-24. กรุงเทพฯ: อูษาการพิมพ์.
- [2] นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2550). “สังเขปประวัติศาสตร์มลายูปตานี” ใน **มลายูศึกษา ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาชนมลายูมุสลิมในภาคใต้**. 47-55. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- [3] สุรชาติ บำรุงสุข. (2550). **วิกฤตใต้ สู้ด้วยยุทธศาสตร์และปัญญา**. กรุงเทพฯ: เอดิชั่น เพรสโปรดักส์.
- [4] สุริชัย หวันแก้ว. (2550). **คนชายขอบ: จากความคิดสู่ความจริง** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [5] เอก ตั้งเจริญทรัพย์ และอรอร ภูเจริญ. (2552). **ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**. กรุงเทพฯ: วี. พรินท์.
- [6] อาคม ใจแก้ว. (2553). “รูปแบบการบริหารที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับการประยุกต์ใช้”, **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. 16(6), พฤศจิกายน-ธันวาคม, 990-1011.
- [7] สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า. (2554). “รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางแก้ปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธีจากมุมมองของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงการเสริมสร้างสันติสุขชายแดนใต้ รุ่นที่ 1”. ใน **สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 11 เรื่อง ความขัดแย้ง ความชอบธรรม และการปฏิรูปประบบรัฐ การจัดสรรผลประโยชน์ที่เป็นธรรมในสังคมไทย**. 581-585. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- [8] พรเพ็ญ คงขจรเกียรติ และรพีพรรณ สายัณห์ตระกูล. (2556). **สันติภาพและยุติธรรมที่ยั่งยืน ประสบการณ์การทำงาน “โครงการพัฒนาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย”**. กรุงเทพฯ: พี. เพรส.
- [9] ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). **ชุมชนในสถานการณ์ความขัดแย้ง พลวัตและการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- [10] จรัส สุวรรณเวลา. (2545). **อุดมศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [11] ธวัช ชิตตระกูล และคณะ. (2551). **รายงานวิจัยการติดตามนโยบายการหลอมรวมสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เป็นมหาวิทยาลัย กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- [12] Roy, S.C. and Andrews, H. A. (1991). **The Roy Adaptation Model: The Definitive Statement**. Connecticut Appleton & Lange.
- [13] Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. (3rd ed.). New York: Harper and Row.
- [14] Hinkle, D.E, William, W. and Stephen G. J. (1998). **Applied Statistics for the Behavior Sciences**. (4th ed.). New York: Houghton Mifflin.
- [15] สามารถ ทองเผื่อ. (2556). “ครู ในสถานการณ์ไฟใต้ บนย่างก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน”, **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 24(พิเศษ), (มกราคม-ธันวาคม). 13-28.
- [16] ศรีณยศ คงศรีวรกุลชัย. (2551). **ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่กับการปรับตัวของตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในชายแดนภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- [17] ส่วนโรสนา โต๊ะนิเต ประชา ถาตุตกุล และวิรัตน์ ธรรมาภรณ์. (2552). “ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดยะลา” **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 20(2), (กรกฎาคม-ธันวาคม). 260-275.
- [18] ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และอ้อมใจ วงษ์มณฑา. (2552). “บทบาทสถาบันอุดมศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมและค่านิยมของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้”, **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 20(2), กรกฎาคม-ธันวาคม, 162-179.
- [19] กฤตยา อาชวนิจกุล กุลภา วจนสาระ และหทัยรัตน์ เสี่ยงดัง. **ความรุนแรงและความตายภายใต้นโยบายรัฐ: กรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2558, จาก <http://www.ipsr.mahidol.ac.th>.

- [20] Schein, E. H. (1970). **Organizational Psychology**. (2nd ed). New Jersey Prentice-Hall.
- [21] Hoy, W. K. and Miskel, C. G. (2008). **Educational Administration: Theory Research and Practice**. (8th ed.) New York: McGraw-Hill.
- [22] วลัยพร ขววัฒนาพงศ์. (2548). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของพยาบาลตำรวจ วิชาชีพต่อระบบมาตรฐานคุณภาพโรงพยาบาลตำรวจ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**
- [23] ทิพมาศ กาฬิกา. (2546). **ปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของคนพิการทางการเคลื่อนไหว. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**
- [24] วัฒนะ พรหมเพชร และสุวิมล นราองอาจ. (2552). “ภาวะสุขภาพจิตของครูในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้” **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. 15(4). (กรกฎาคม-สิงหาคม). 631-658.
- [25] ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี. (2557). **สรุปสถานการณ์ความรุนแรงในรอบ 45 เดือน จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2547-กันยายน พ.ศ. 2550) ศูนย์เฝ้าระวังเชิงองค์ความรู้สถานการณ์ภาคใต้ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2551, จาก <http://www.deepsouthwatch.org/index>.**
- [26] ชัยพฤติน หะยี. (2541). **การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่มีผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูอาสาสมัครศึกษานอกโรงเรียนที่ปฏิบัติงานใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างกลุ่มที่มีภูมิหลังต่างกัน. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบโรงเรียน). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**